

Віталій Капленко

магістр кафедри міжнародних економічних відносин

Науковий керівник: **Е. В. Прушківська,**

д-р. екон. наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин

Національний університет «Запорізька політехніка»,

м. Запоріжжя

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Глобальні ланцюги вартості стають ключовим елементом світової економіки і є одним із реальних проявів тенденцій глобалізації та інноваційного розвитку.

В умовах сучасної глобалізованої економіки з точки зору забезпечення зайнятості велике значення має не сам кінцевий продукт, що є об'єктом міжнародної торгівлі, а результати діяльності фірм в створенні цього продукту.

Ланцюги доданої вартості включають наступні стадії: проектування, виробництво, маркетинг, розподіл, обслуговування споживача після продажу товару. Ці стадії здійснюються як в межах однієї компанії, так і можуть бути розділені між багатьма фірмами, які зосереджені в різних країнах, що іще раз засвідчує глобалізацію вартісних ланцюгів та інноваційний розвиток.

Участь у глобальних ланцюгах створення доданої вартості приймають як розвинені, так країни із трансформаційною економікою та країни які розвиваються, незалежно від рівня свого технологічного розвитку та доходів на душу населення. Зазначимо, що ступінь їх включення, позиції в ланках глобальних ланцюгів вартості та можливості отримання найбільшої вигоди залишаються різними.

У науковий обіг концепція глобальних ланцюгів доданої вартості увійшла на початку ХХ-го століття. Характерними рисами цієї концепції, з точки зору світової економіки, є:

а) процес зростаючого поділу виробництва між багатьма країнами світу. Глобальні ланцюги вартості пов'язують географічно розмежовані (дисперсії) стадії в єдину галузь. Вони допомагають з'ясувати сутність зрушень в торгівлі та

виробництві, взаємозв'язок національних економік, виявити ступінь конкурентоспроможності експорту та доступність кінцевих виробників й споживачів за кордоном;

б) спеціалізації країн в більшій мірі зосереджується на меті й функціях бізнесу, ніж на виробництві певних товарів. Важливо зазначити, що значна кількість науковців вважають, що товари та послуги виробляються в національній економіці й конкурують із зарубіжними товарами. Поділяємо точку зору вчених, які доводять, що, на сучасному етапі зростає частка товарів й послуг, що мають глобальний характер, а країни конкурують за місце та вигідну роль у ланцюгах доданої вартості. Тобто в цьому контексті нівелюється розрив між політикою та реаліями бізнесу;

в) посилюється роль виробничих мереж, глобальних покупців та глобальних постачальників. Аналіз ланцюгів доданої вартості дозволяє виявити компанії та інші економічні суб'єкти, які контролюють й координують економічну активність у виробничих ланцюгах. Розуміння особливостей функціонування управлінських структур необхідно для оцінки впливу економічної політики на діяльність компаній та розміщення виробництва.

Експертні оцінки переконують [1], що розподіл створення доданої вартості здійснюється на користь промислово розвинених країн, зокрема США. Таку тенденцію пояснюють відсутністю у виробників країн «азіатських тигрів» переваг, щодо ведення глобальної конкурентної боротьби в галузі новітніх технологій та інновацій. Розміщення науково-дослідних та дизайнерських центрів у розвинених країнах надає можливість їм отримувати більшу частку доданої вартості.

Процес створення ГЛДВ можна уявити таким чином. Глобальний ланцюг створюється на базі транснаціональних і багатонаціональних компаній, країн і регіональних спільнот. У кожного учасника ланцюга є в наявності або ресурсний, або трудовий потенціал.

Користуючись цим потенціалом, учасник ГЛВ може зосередитися на якомусь окремому виді діяльності, не створюючи своїх власних галузей, але при цьому, маючи можливість купити матеріали або компоненти в іншого учасника ланцюга.

Однак, як і будь-яке інше економічне явище, глобальні ланцюги створення доданої вартості, мають свої переваги і недоліки див. табл.1. Дослідження ОЕСР обґрунтовує вигоди і переваги участі країн в ГЛДВ, а також призводить можливі ризики для розвинених і країн, що розвиваються [2].

Таблиця 1

Класифікація переваг та загроз від ГЛДВ*

Переваги від ГЛДВ	Загрози від ГЛДВ
<ul style="list-style-type: none"> - Розширення ринків збуту. Учасник ланцюга має можливість виходу на світовий ринок; - підвищення якості продукції, що виробляється за рахунок придбання якісних компонентів або матеріалів; - модернізація технологій; - поліпшення умов конкуренції і ділового клімату; - стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій, включаючи технології та знання; - зростання зайнятості при підвищенні рівня реальної зарплати зайнятих на виробництві працівників; - просування по ГЛДВ є стимулом для розвитку інфраструктури в країні учасниці ланцюга. 	<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення залежності економіки від зарубіжних контрагентів; - макроекономічні шоки; - посилення диференціації регіонального розвитку та соціального розшарування; - високі витрати вбудовування в ГЛДВ; - валютні шоки; - збільшення розриву між національною економічною політикою і реальною поведінкою бізнесу; - деформація структури національної економіки; - підвищення індексу відкритості національної економіки.

**Джерело: складено автором самостійно*

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що, за відсутності необхідної інфраструктури, ефективного державного регулювання, налагодженого функціонування фінансової та правової систем, значне розширення і поглиблення участі країни в ГЛДВ мало ймовірно. Саме тому шляхи підвищення рівня залучення країни в ГЛДВ повинні включати в себе комплекс інструментів торговельної та інвестиційної політики, заходи по захисту інтелектуальної власності, а також реформи, спрямовані на підвищення ефективності функціонування державних інститутів.

Список використаних джерел

1. World Integrated Trade Solution. URL: <http://wits.worldbank.org/>.
2. «Well, today, it is America that stands strong and united with our allies, while Russia is isolated, with its economy in tatters», «That’s how America leads – not with bluster, but with persistent, steady resolve». URL: <http://www.npr.org/blogs/thetwoway/2015/01/20/378669064/live-blog-president-obama-delivers2015-state-of-the-union>